

فصلنامه علمی «پژوهش زبان و ادبیات فارسی»

شماره شصت و هشتم، بهار ۱۴۰۲: ۶۷-۱۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۰

نوع مقاله: پژوهشی

تحلیلی پیکره‌بنیاد بر سیر تحول مفهوم «ادب» در جامعه فارسی‌زبان ایران (۱۳۵۰-۱۳۹۰)

الهام ایزدی*

مهرداد مشکین فام**

چکیده

یکی از عوامل اجتماعی - شناختی که در هر زبانی با استفاده از ابزار زبانی متفاوتی رمزگذاری می‌شود، مفهوم ادب است. درک و بیان مفهوم انتزاعی ادب تنها از طریق مفاهیم عینی و ملموس ممکن است؛ یعنی درک این مفاهیم انتزاعی از طریق بیان این مفاهیم در قالب عینی تسهیل می‌شود. از آنجاکه رمزگذاری مفهوم ادب در زبان یک ویژگی زبانی است که محیط پیرامون آن را شکل می‌دهد، با گذر زمان دچار تغییر می‌شود. در این پژوهش، به طریقه بیان عینی و ملموس مفهوم ادب در زبان فارسی می‌پردازیم و سعی می‌کنیم به این پرسش پاسخ دهیم که «آیا جامعه فارسی‌زبان ایرانی از امکانات بیان ادب بیشتر از قبل استفاده می‌کند و در نتیجه این امکانات در زبان فارسی افزایش پیدا کرده‌است؟» یا به عبارتی «آیا جامعه فارسی‌زبان با ادب‌تر شده‌است؟» در واقع، برآنیم بدانیم آیا جامعه ایرانی در حدود پنج دهه گذشته با ادب‌تر شده‌است یا خیر؟ برای یافتن پاسخ این پرسش، باید به بررسی بازنمون شناختی و ذهنی مفهوم ادب در زبان فارسی بپردازیم تا مشخص شود که آیا سیر نزولی یا صعودی داشته‌است. به منظور بررسی این مهم،

* e.izadi89@gmail.com

** نویسنده مسئول: دانش‌آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا، ایران

mehrdadmashkinfam@gmail.com

** دانش‌آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا، ایران

به مطالعه چند ابزار مختلف زبانی از جمله بسامد وقوع استعاره‌های مفهوم، مجاز، دشواژه‌ها، حسن تعبیر و صور خطاب. این مطالعه می‌تواند تغییرات ادب در طول زمان و دلایل احتمالی (اجتماعی، سیاسی و فرهنگی) این تغییرات را در زبان فارسی در هر دهه نشان دهد. بر این اساس، الگوی شناختی زبان فارسی را از جهت ادب می‌توان ارائه داد. پیکره مورد بررسی در این پژوهش شامل موارد زیر است: سخنرانی مقامات سیاسی، فیلم‌های سینمایی، متون مطبوعاتی (روزنامه‌ها و مجلات) و ترانه‌ها. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مظاهر بی‌ادبی در طول ۵۰ سال روند صعودی داشته است.

واژه‌های کلیدی: ادب، استعاره مفهومی، دشواژه، صورت‌های خطاب.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بیان مسئله

امروزه برخی عقیده دارند میزان کاربرد «ادب» در جامعه کاهش یافته است. بخش عمده‌ای از ادب، در زبان بازنمود دارد؛ یعنی نحوه صحبت کردن در ارتباط کلامی نشان می‌دهد فردی مؤدب است یا بی‌ادب. یکی از مهم‌ترین مفاهیم در روابط اجتماعی بین انسان‌ها، مفهوم ادب است. ادب براساس فرهنگ هر جامعه، در نظر گرفتن احساسات و عقاید مخاطب و رفتار کردن و صحبت کردن براساس آن احساسات و عقاید است. یکی از تجلی‌های ادب، در گفتار روزمره افراد جامعه است که بازنمون الگوهای ذهنی و شناختی افراد است. در نتیجه، بررسی کیفیت این مفهوم در جامعه، طریقه رمزگذاری آن در زبان و تحولات آن در گذر زمان اهمیت بسیار زیادی دارد. این عامل اجتماعی-شناختی را از منظر الگوهای شناختی می‌توان مورد مطالعه قرار داد. زیرا هنگامی که مفهومی در جامعه انسانی وجود داشته باشد، در زبان به‌طور قطع رمزگذاری می‌شود؛ یعنی، بازنمون‌های ملموسی از آن مفهوم را در زبان می‌توان مشاهده کرد. در این پژوهش، به دنبال این مفهوم در جامعه فارسی‌زبان ایرانی هستیم و می‌خواهیم بدانیم، بنا به باور رایج، آیا ادب در جامعه فارسی‌زبان سیر نزولی داشته است؟

ادب مفهومی نیست که در خلأ ایجاد شود، چون پدیده‌ای اجتماعی است و متأثر از اجتماع و سایر عوامل اجتماعی و فرهنگی و سیاسی؛ بنابراین، افزایش و کاهش ادب در جامعه، متأثر از عوامل اجتماعی و سیاسی است. در این پژوهش، فرض می‌شود عوامل سیاسی و اجتماعی در پنجاه سال گذشته، بر میزان ادب در جامعه فارسی‌زبان تأثیر گذاشته است. انتظار می‌رود با بررسی پیکره‌بنیاد داده‌هایی از زبان فارسی در پنج دهه گذشته مشخص شود آیا میزان ادب در این جامعه کاهش داشته یا خیر. با این مطالعه می‌توان این روند را از منظر شناختی تأیید کرد و الگوی شناختی زبان فارسی را در مورد میزان ادب ارائه داد. این پژوهش می‌تواند وضعیت روند افزایش یا کاهش ادب و ارتباط آن با مسائل و رخداد‌های مهم سیاسی-اجتماعی را نشان دهد.

اصلی‌ترین هدف این پژوهش، بررسی سیر ادب در زبان فارسی در طول پنجاه دهه گذشته است و پاسخ به این پرسش که آیا جامعه فارسی‌زبان با ادب‌تر شده است یا خیر؟ بنا به باور رایج فرض می‌شود میزان ادب در جامعه فارسی‌زبان در پنج دهه گذشته کاهش یافته است؛ بنابراین در پی آن هستیم تا به اهداف زیر دست یابیم:

۱. میزان تغییرات ادب در جامعه چقدر است؟
۲. به طور خاص الگوی شناختی ادب در طول این پنج دهه دچار چه تغییراتی شده است و علت این تغییرات چیست؟
۳. چه استعاره‌های مفهومی مربوط به ادب یا بی‌ادبی در این دهه‌ها به کار رفته است؟
۴. تغییرات ادب در جامعه در هر بخش از پیکره چگونه بوده است؟

مبانی نظری

مبانی نظری پژوهش پیش رو در دو بخش ادب و استعاره مفهومی ارائه شده است.

ادب

امروز در بسیاری از گفت‌وگوها، به‌ویژه گفت‌وگوهای افراد مسن، شاهد اشاره به بی‌ادبی یا کم‌ادبی افراد جوان در جامعه هستیم. این می‌تواند نشانگر یک تغییر در جامعه باشد. اما مفهوم ادب گستره بسیار وسیعی را دربرمی‌گیرد. در این پژوهش، منظور از ادب، ادب کلامی است. یکی از مهم‌ترین معیارهایی که برای مطالعه ادب می‌توان در مدنظر قرار داد، زبان هر جامعه‌ای است. زیرا زبان مشترک لازمه هر جامعه انسانی است. یکی از عامل‌های اجتماعی-شناختی که در هر زبانی با استفاده از ابزارهای زبانی متفاوتی رمزگذاری می‌شود، مفهوم ادب است. ادب را می‌توان مفهومی ثابت در نظر گرفت و به‌عنوان «رفتار اجتماعی مؤدبانه» در یک فرهنگ عنوان کرد. همچنین می‌توان ادب را به‌عنوان اصول متعددی برای ارتباط اجتماعی مؤدبانه با دیگران بیان کرد که از فرهنگی به فرهنگی دیگر متفاوت است؛ از جمله محترم بودن، بخشنده بودن، فروتن بودن و دل‌سوز بودن نسبت به دیگران (Yule, 1996: 60). افراد زیادی به مفهوم ادب در زبان پرداخته‌اند که از این میان می‌توان افرادی همچون یول (۱۹۹۶)، براون و لوینسون^۱ (۱۹۷۸)، گافمن^۲ (۱۹۶۷)، بوسفیلد^۳ (۲۰۰۸) و شیباتانی^۴ (۲۰۰۶) را نام برد. مفهومی که همواره همراه ادب عنوان می‌شود، وجهه^۵ است؛ درواقع، می‌توان گفت که ادب را با وجهه تعریف می‌کنند.

---

1. Brown & Levinson
2. Goffman
3. Bousfield
4. Shibatani
5. Face

براون و لویسون (۱۹۷۸) ادب را با استفاده از مفهوم وجهه تعریف می‌کنند و معتقد هستند که ادب با وجهه مطرح می‌شود. به عقیده آن‌ها اگر هدف از ارتباط تنها انتقال اطلاعات باشد، مکالمه مطابق با اصول گرایس^۱ (۱۹۶۹) پیش خواهد رفت؛ اما اگر روابط اجتماعی بین افراد مد نظر باشد، استفاده از ادب و وجهه مورد توجه قرار می‌گیرد. مراد از وجهه، تصویر ذهنی هر فرد از خود در اجتماع است (Yule, 1996). هر گاه این وجهه در جامعه مورد توجه نباشد، رفتار غیرمؤدبانه رخ داده است.

لیچ^۲ (۱۹۸۳) مفهوم ادب را با استفاده از بار معنایی منفی و مثبت بیان می‌کند و اظهار می‌دارد که به‌عنوان مثال کلمه‌هایی همچون "anything" (هیچ‌چیز) و "something" (یک چیزی) به ترتیب دارای بار منفی و مثبت هستند؛ بنابراین، در جملات خواهشی و مؤدبانه بهتر است از واژه‌هایی بهره جوییم که بار معنایی مثبت را القا می‌کنند. در دو نمونه زیر، جمله دوم از جمله اول مؤدبانه‌تر است، زیرا از واژه مثبت "something" در آن استفاده شده است:

1. Will you have anything to eat?

‘هیچ چیزی نمی‌خواهی بخوری؟’

2. Will you have something to eat?

‘چیزی می‌خواهی بخوری؟’

یکی از بازنمون‌های ادب در زبان استعاره مفهومی است. در بخش بعد استعاره مفهومی به تفصیل تشریح می‌شود.

استعاره مفهومی

درک یک حوزه انتزاعی به واسطه یک حوزه عینی، استعاره نام دارد (Lakoff, & Johnson, 1980). عبارات زبانی استعاری، واژه‌ها یا عبارت‌هایی هستند که خاستگاهشان، زبان یا اصطلاحات حوزه مفهومی عینی تری (یعنی حوزه مفهومی ب) است؛ بنابراین، همه عبارت‌های زیر که درباره زندگی هستند و از حوزه سفر می‌آیند، عبارات زبانی استعاری هستند و استعاره مفهومی متناظر با آنها، استعاره «زندگی سفر است» نام دارد.

۱. من در زندگی همان جایی هستم که می‌خواستم باشم.

۲. در زندگی، سر دوراهی قرار گرفته‌ام.

۳. او بالاخره در زندگی به یک جایی خواهد رسید.

۴. او تا به حال نگذاشته کسی سدّ راهش شود.

۵. او در مسیر زندگی، سختی‌های زیادی را پشت سر گذاشته.

این دو حوزه در استعاره‌های مفهومی، نام‌های خاصی دارند. آن حوزه مفهومی که ما از آن، عبارات استعاری را استخراج می‌کنیم تا حوزه مفهومی دیگری را درک کنیم، حوزه مبدأ و آن حوزه مفهومی که به این روش درک می‌شود، حوزه مقصد نامیده می‌شود.

پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه مفهوم ادب

مطالعات صورت گرفته در این حوزه، در چندین بخش مجزا انجام شده است. بخشی از مطالعات ادب را به طور کل بررسی کرده‌اند. بخشی دیگر از پژوهش‌ها نموده‌های ادب به صورت «عبارات خطاب» مطالعه کرده‌اند. گروهی از پژوهشگران، دشواژه‌ها و یا به اصطلاح تابو به همراه حسن تعبیر را مرتبط با مفهوم ادب مورد مطالعه قرار داده‌اند. در ادامه به اختصار به هر بخش پرداخته خواهد شد.

محمدی (۱۳۹۵) در پایان‌نامه خود به بررسی تخطی از ادب در شبکه‌های اجتماعی فارسی‌زبان می‌پردازد. وی عنوان می‌کند که میان موضوع مورد چالش و راهکارهای بی‌ادبی ارتباط وجود دارد. کاربران شبکه‌های اجتماعی بیشتر از دشگویی برای تهدید وجهه فردی افراد استفاده می‌کنند؛ زیرا تعامل‌کنندگان دارای دانش فرهنگی مشترک نسبت به معنای تأثیرگذار دشگویی هستند و به پیروی از اصل اقتصاد زبانی با استفاده از یک واژه یا عبارت کوتاه می‌توانند معنای مورد نظر را به مخاطب منتقل کنند و به هدف خود که بی‌ادبی است، دست یابند. خدایی‌مقدم (۱۳۹۲) در پایان‌نامه خود با عنوان «طرح‌واره فرهنگی ادب و احترام و واژه‌ها و عبارات پرکاربرد مرتبط با آن در زبان فارسی از منظر نظریه ادب براون و لوینسون» در چارچوب نظریه ادب به توصیف و تحلیل ۱۵ واژه و عبارت پرکاربرد مؤدبانه در زبان فارسی می‌پردازد. داده‌ها از گفتار واقعی افراد از سنین و طبقات اجتماعی مختلف و از طریق مشاهده و یادداشت‌برداری در بافت‌های مختلفی چون خیابان، مراکز خرید، دانشگاه، مهمانی و غیره گردآوری شده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که فارسی‌زبانان گفتار مؤدبانه را فقط برای انجام کنش‌های تهدیدکننده وجهه به کار نمی‌برند، بلکه آن را جهت حفظ و تقویت وجهه و احترام به دیگران نیز به کار می‌گیرند.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که عمده‌ترین استراتژی زیربنایی واژه‌ها و عبارات مؤدبانه، استراتژی ادب منفی است که افراد بیشتر آن را با بافت‌های رسمی یا نیمه‌رسمی به کار می‌برند. به‌طور کلی، در زبان فارسی ادب با احترام همراه است و به عنوان طرح‌واره‌ای فرهنگی تلقی می‌شود که افراد بر اساس آن و به کمک دانش فرهنگی مشترک خود با یکدیگر رفتار کرده و به همدیگر احترام می‌گذارند.

اکبری و تونی (۱۳۷۸) و نام‌بخش (۱۳۹۰) عبارات خطاب را در فارسی مورد بررسی قرار داده‌اند. در این پژوهش‌ها از متغیرهایی نظیر القاب، صفات، ضمائر شخصی و غیره بهره می‌جویند؛ اما تفاوت پژوهش نام‌بخش (۱۳۹۰) این است که از گفتار طبیعی گویشوران استفاده کرده است. احمدخان (۱۳۹۳) و عقیلی (۱۳۹۲) نیز با مطالعه گفتار طبیعی عناوین خطاب را بررسی کرده‌اند، اما عقیلی متغیر سن را نیز لحاظ کرده است. شریفی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۲) پژوهشی در زمانی از عبارات خطاب در دوره قاجار و معاصر انجام داده‌اند و به سیر صعودی عناوین خطاب مثبت اذعان دارند. دادمهر و شریفی‌مقدم (۱۳۹۳)، شیخ‌سنگ‌تجن و یوسفی‌گراکونی (۱۳۹۶) نیز عبارات خطاب را به‌صورت مقایسه‌ای بین زبان فارسی و گیلکی و فارسی و انگلیسی بررسی کرده‌اند. شعبانی و صراحی (۱۳۹۶) نیز این عبارات را در زبان گیلکی مطالعه کرده‌اند. شریفی و دارچینیان (۱۳۸۸)، ارباب (۱۳۹۱) و موسوی و بدخشان (۱۳۹۵) نیز دشواژه‌ها و حسن تعبیر را در گفتار و ترجمه مطالعه کرده‌اند و انواع آن را طبقه‌بندی کرده‌اند. در همه پژوهش‌های فوق، بُعدی از ادب بررسی شده است و پژوهشی که سیر تحول این مفهوم را در جامعه فارسی‌زبان ایران بررسی کند، به چشم نخورد. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن ادب از منظر عبارات خطاب، دشواژه‌ها و حسن تعبیر و استعاره‌های مفهومی حوزه ادب، مطالعه‌ای نوین در بررسی این مفهوم مهم در جامعه است.

شیوه پژوهش

استعاره‌های مربوط به بادبی و استعاره‌های مربوط به بی‌ادبی از مهم‌ترین معیارهای سنجش میزان ادب در هر دهه از پیکره انتخابی این پژوهش هستند؛ به‌عنوان مثال، در استعاره بی‌ادبی «کله‌تافتونی» برای بیان بزرگی سروشکل غیرمتمعارف آن از تافتون استفاده شده است.

دشوایه یا تابو که در جهت معکوس حسن تعبیر قرار می‌گیرند، به معنای «ممنوع» و «غدغن» هستند. در مفهوم عام «تابو» به رفتارهایی اجتماعی ممنوع اطلاق می‌شود. هر جامعه برای ارزش‌نهادن به برخی رفتارها یا ضدارزش تلقی کردن آنها معیارهایی دارد که ممکن است با معیارهای جوامع دیگر متفاوت باشد. جامعه ما نیز از این قاعده مستثنا نیست و اصول اخلاقی حاکم بر آن ممنوعیت‌هایی را در رفتارهای اجتماعی قائل می‌شود و نقض آنها در انظار اکثر مردم بار منفی بردارد (معدنی، ۱۳۷۸: ۶۵). تابوها دارای انواع زبانی و غیرزبانی هستند که ما در این پژوهش درصدد بررسی بسامد تابوهای کلامی یا دشوایه‌ها هستیم.

صورت‌های خطاب، سازوکار زبانی مهمی هستند که گویشوران از طریق آنها، نگرش و برداشت خود را در مورد رابطه خود با مخاطب منعکس می‌کنند. انتخاب نامناسب عبارت خطاب ارتباط خوب بین گوینده و شنونده را تحت تأثیر قرار می‌دهد. صورت‌های خطاب شاخص رابطه اجتماعی بین گوینده و شنونده با توجه به فاصله موقعیتی و اجتماعی هستند. این عبارات به نوعی سرمایه عاطفی هستند. این که افراد چگونه باب گفت‌وگو را باز می‌کنند یا چگونه یکدیگر را خطاب می‌کنند، موضوعی مهم در مطالعات جوامع به‌منظور ایجاد روابط اجتماعی بین افراد است. در این پژوهش خطاب‌های مثبت و منفی موجود در زبان فارسی جامعه ایرانی بررسی می‌شود. برای این منظور، فیلم‌های منتخب مسئولان در طول پنج دهه گذشته در قالب ویدئو و فایل صوتی در حد موجود، متون مطبوعاتی همانند مجلات و روزنامه‌های کثیرالانتشار در حد موجود، سه نمونه از کتاب‌های پر فروش هر دهه، سه فیلم از فیلم‌های سینمایی منتخب هر دهه و آهنگ‌های منتخب از خوانندگان محبوب و پرکار ایرانی تاحدامکان تهیه و بررسی شده‌اند.^۱

داده‌ها به پنج دهه تقسیم شده‌اند که در هر کدام اتفاق سیاسی-اجتماعی شاخصی روی داده است: دهه انقلاب (۱۳۴۷ تا ۱۳۵۷)؛ دهه جنگ (۱۳۵۸ تا ۱۳۶۷)؛ دهه سازندگی (۱۳۶۸ تا ۱۳۷۷)؛ دهه اصلاحات و دوره پس از آن (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷)؛ دهه مهرورزی و اعتدال‌طلبی (۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷).

تحلیل داده‌ها

در بخش حاضر، به تفکیک دهه به بررسی هریک از مواد زبانی که در پیکره پژوهش

۱. پیکره مورد بررسی به تفکیک در بخش پی‌نوشت پژوهش موجود است.

معرفی شد، می‌پردازیم و در ادامه پیکره مورد استفاده همه دهه‌ها را اعم از فیلم‌ها، روزنامه‌ها و... مقایسه خواهیم کرد تا روند تغییر ادب در جامعه فارسی‌زبان را بررسی و تحلیل کنیم. در ابتدا مثال‌هایی از موارد بررسی‌شده در پژوهش ارائه خواهد شد:

- استعاره‌های بی‌ادبی و بادبی

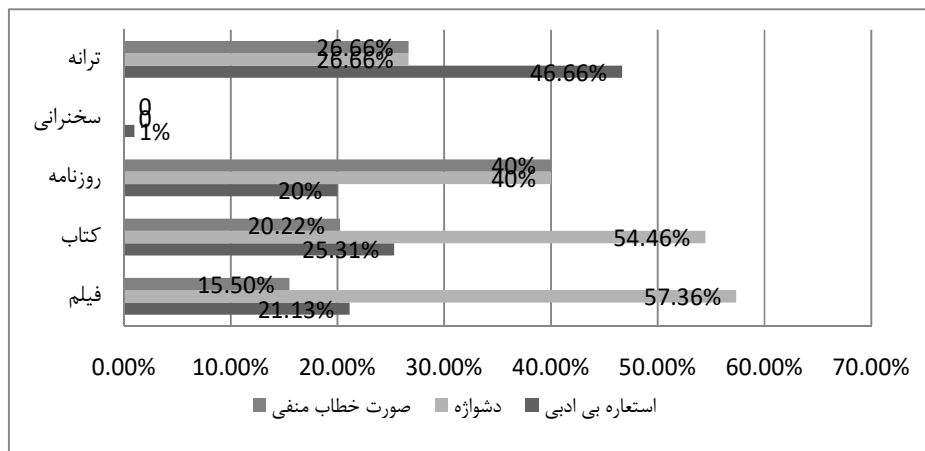
۱. پشم و پیلش ریخته (استعاره بی‌ادبی، فیلم سوت‌دلان)
۲. چه سُمی زمین می‌زنه (استعاره بی‌ادبی، فیلم گوزن‌ها)
۳. سگ کی باشی؟ (استعاره بی‌ادبی، کتاب دایی جان ناپلئون)
۴. مثل سگ پاسوخته (استعاره بی‌ادبی، کتاب جای خالی سلوچ)
۵. مثل خر تو گل ماند (استعاره بی‌ادبی، فیلم هامون)
۶. شیطان استعاره از آمریکا (استعاره بی‌ادبی، روزنامه اطلاعات، دهه ۶۰)
۷. دلش شیشه است (استعاره بادبی، کتاب پرچهر)
۸. گل‌های سرسبد جامعه (استعاره بادبی، سخنرانی دهه ۷۰)

- صورت‌های خطاب

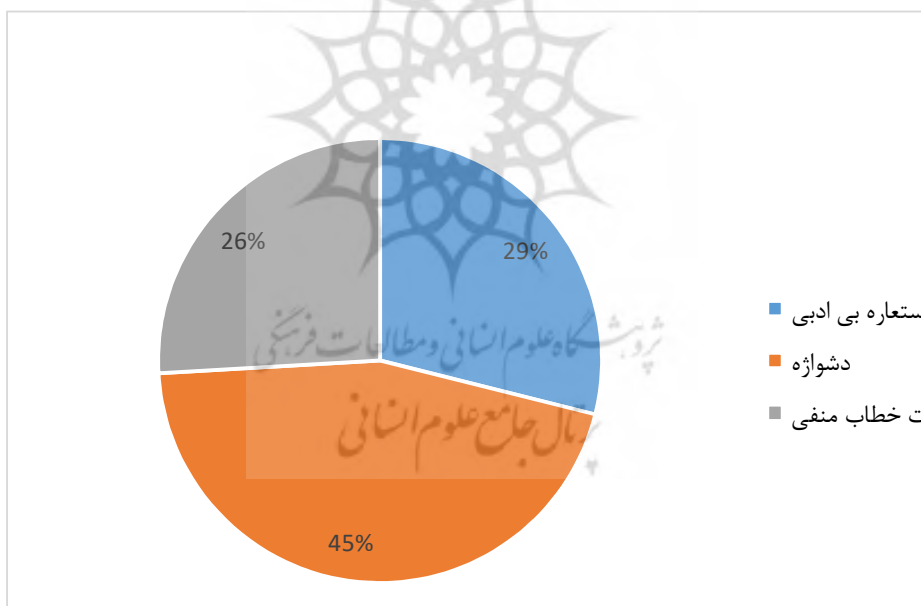
۹. مرتیکه، یاور! (صورت خطاب منفی، فیلم کندو)
  ۱۰. پیرپاتال دروغگو (صورت خطاب منفی، فیلم عروس)
  ۱۱. گوسفند (ضدانقلابی‌ها) (صورت خطاب منفی، سخنرانی دهه ۶۰)
  ۱۲. خانوم کوچیک (صورت خطاب مثبت، کتاب بامداد خمار)
- دشواژه‌ها و حسن تعبیرها
۱۳. کپه مرگشو گذاشت (دشواژه، فیلم کندو)
  ۱۴. پولت سرتو بخوره (دشواژه، کتاب همسایه‌ها)
  ۱۵. مادرت را بی‌نفس کردی (حسن تعبیر، کتاب جای خالی سلوچ)
  ۱۶. ناخوش (مریض) (حسن تعبیر، فیلم ناخدا خورشید)
  ۱۷. دربه‌در؛ دزد (دشواژه، ترانه‌های دهه ۶۰)

دهه پنجاه

در نمودار زیر میانگین ادب در داده‌های دهه ۵۰ از قبیل فیلم‌ها، کتاب‌ها، روزنامه‌ها، سخنرانی‌ها و ترانه‌ها نمایان است:

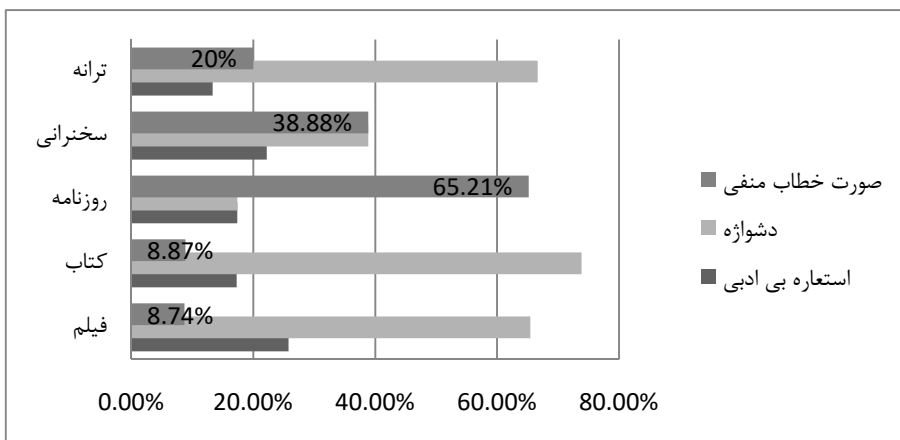
نمودار ۱: میزان ادب در پیکره دهه ۵۰

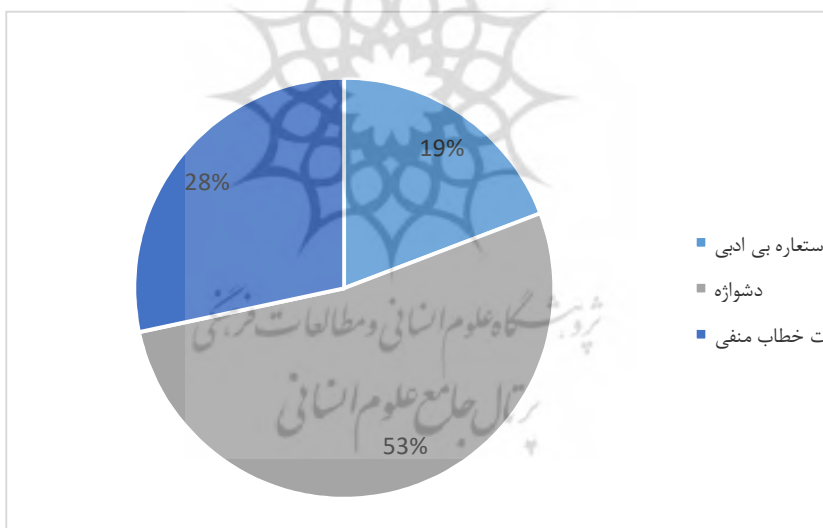
نمودار ۲: میانگین ادب در دهه ۵۰

دهه شصت

در نمودار زیر میانگین ادب در داده‌های دهه ۵۰ از قبیل فیلم‌ها، کتاب‌ها، روزنامه‌ها، سخنرانی‌ها و ترانه‌ها نمایان است:

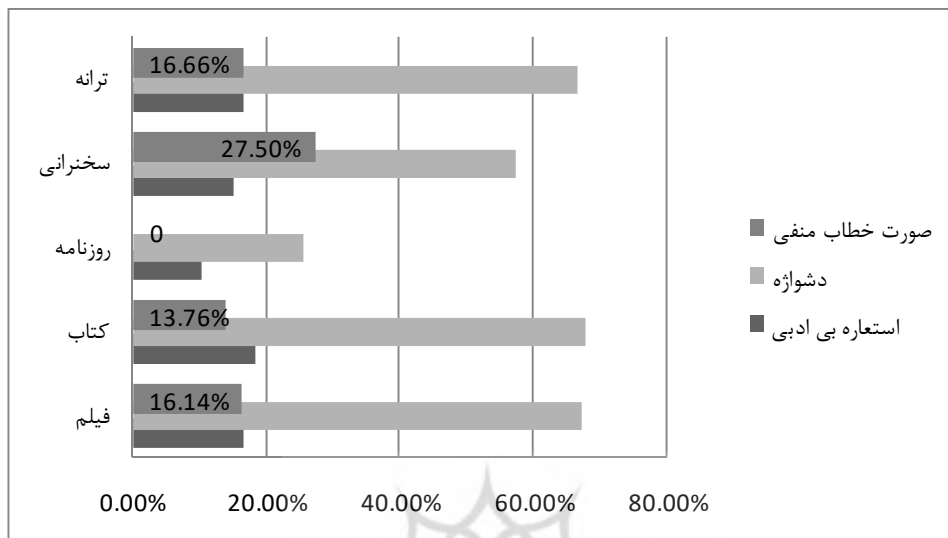
نمودار ۳: میزان ادب در پیکره دهه ۶۰

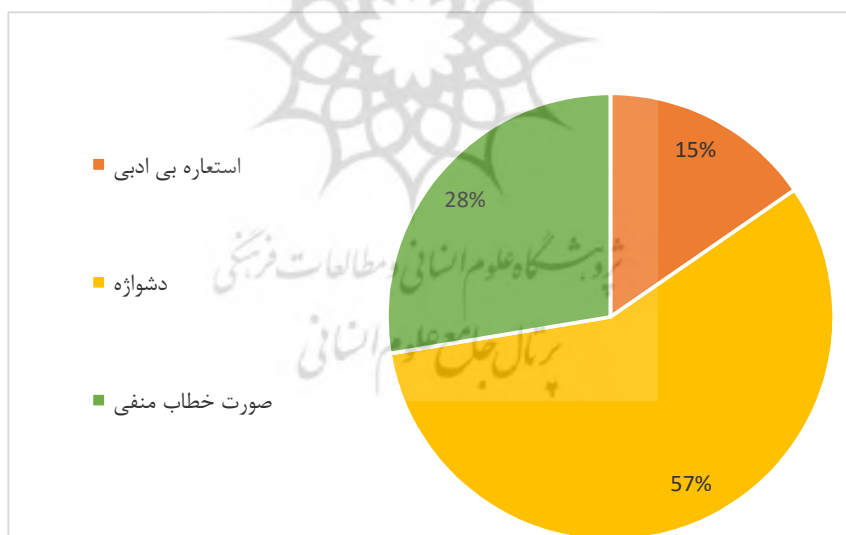
نمودار ۴: میانگین ادب در دهه ۶۰

دهه هفتاد

در نمودارهای زیر میانگین ادب در پیکره دهه ۷۰ قابل رؤیت است. همچنین میانگین سه مورد استعاره بی ادبی، دشواژه و صورت خطاب منفی در تمامی منابع پیکره در نمودار دایره‌ای قابل مشاهده است.

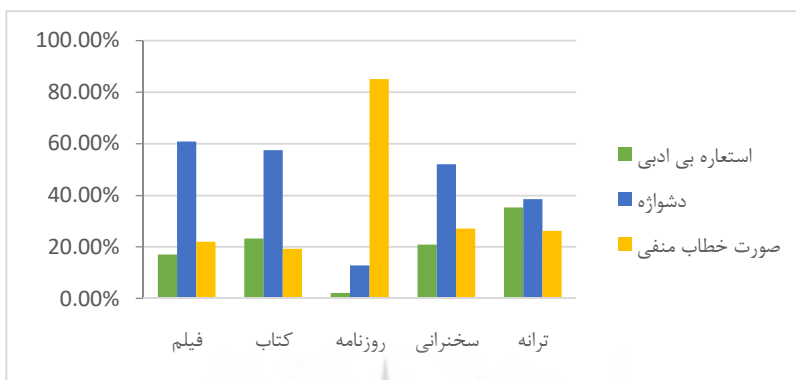
نمودار ۵: میزان ادب در پیکره دهه ۷۰

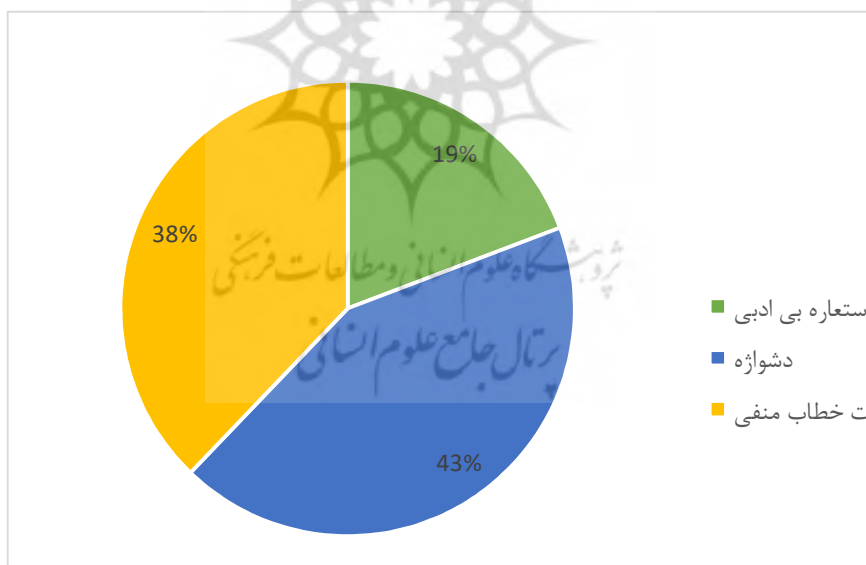
نمودار ۶: میانگین ادب در دهه ۷۰

دهه هشتاد

میانگین ادب را در کلیه داده‌های دهه ۸۰ در نمودارهای زیر مشاهده خواهیم کرد:

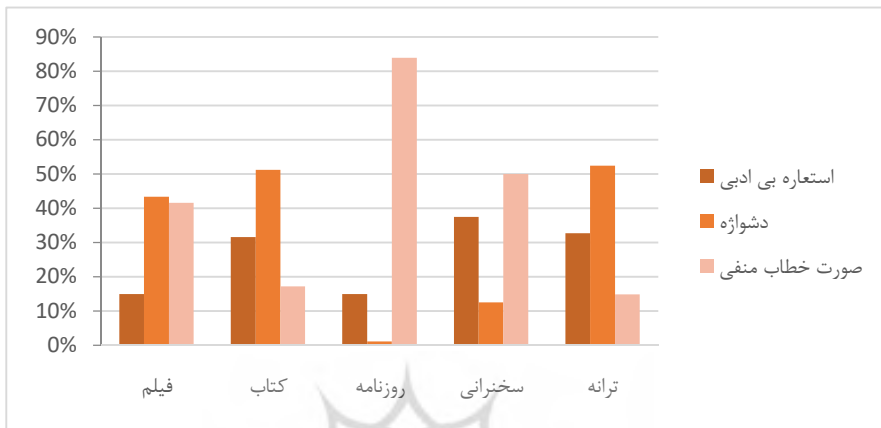
نمودار ۷: میزان ادب در پیکره دهه ۸۰

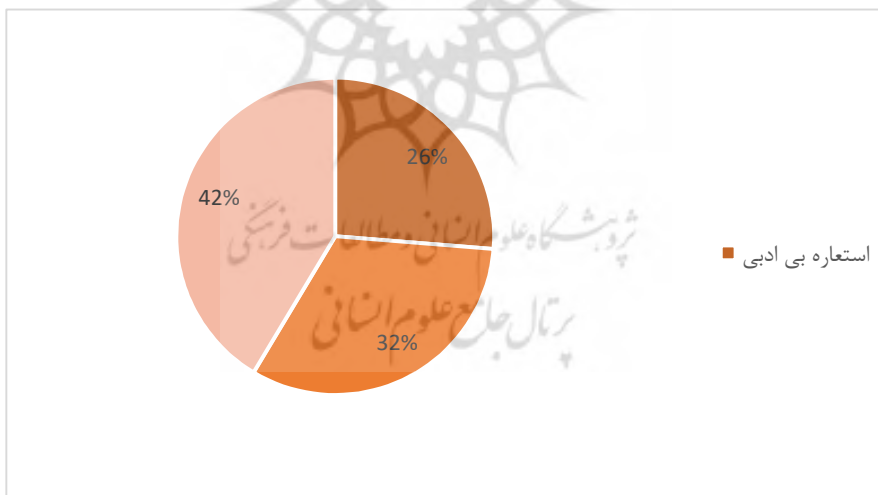
نمودار ۸: میانگین ادب در دهه ۸۰

دهه نود

میانگین بی ادبی در کل پیکره دهه ۹۰ در نمودار زیر نمایان است:

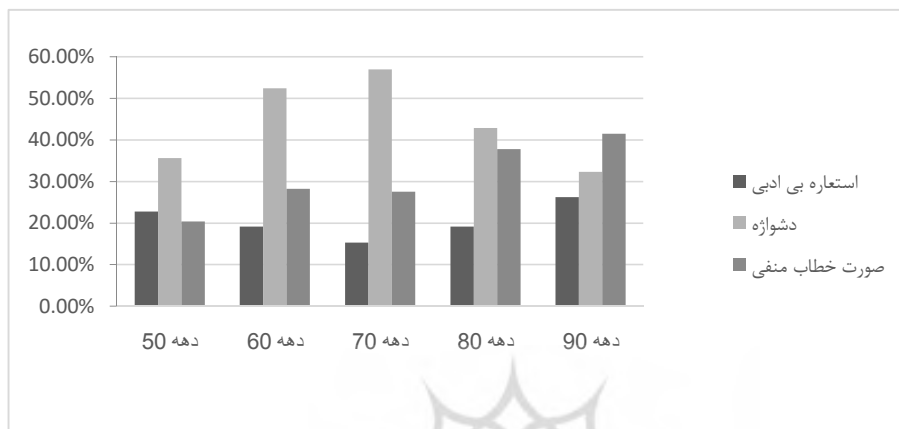

نمودار ۹: میانگین ادب در پیکره دهه ۹۰

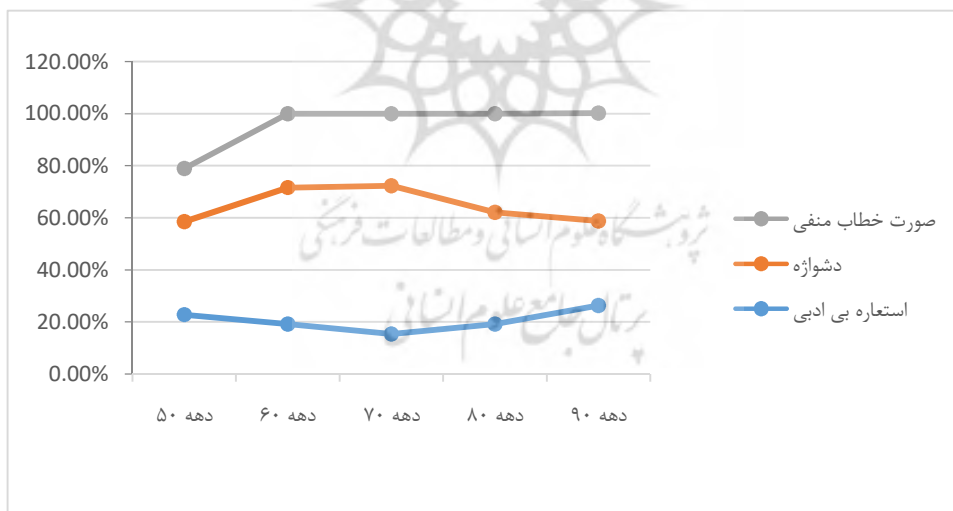

نمودار ۱۰: میانگین ادب در دهه ۹۰

در نمودار زیر، دشواژه‌ها، استعاره‌های بی‌ادبی و صورت‌های خطاب منفی به تفکیک در هر دهه قابل بررسی است:

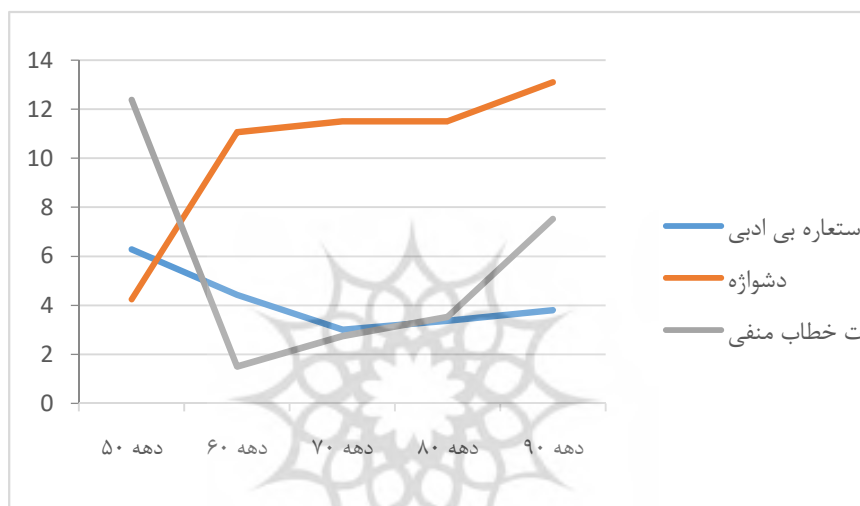
نمودار ۱۱: میانگین پنج دهه

نمودار ۱۲: میانگین پنج دهه

در نمودارهای زیر، دشواژه‌ها، استعاره‌های بی‌ادبی و صورت‌های خطاب منفی به تفکیک در هر بخش از پیکره قابل مشاهده است:

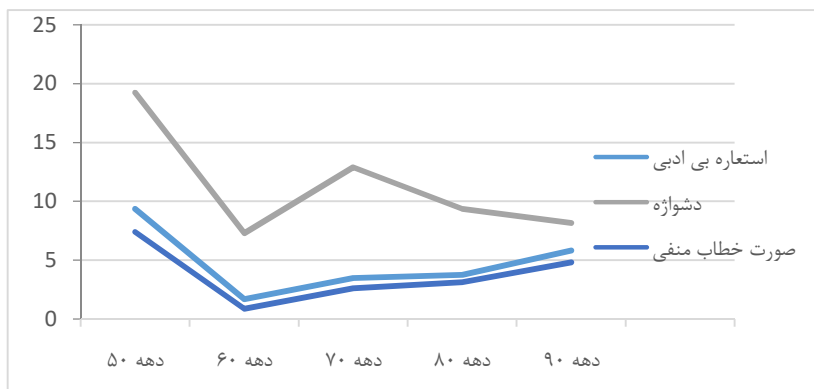
در نمودار (۱۳) همان‌طور که مشخص است، در فیلم‌های مربوط دشواژه‌ها در همه دهه‌ها روند افزایشی دارد. اما در مورد استعاره‌ها می‌توان اظهار داشت که بسامد وقوع آن‌ها در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ کاهش داشته و از دهه ۷۰ به بعد افزایش داشته است. صورت‌های خطاب نیز در دهه ۵۰ کاهش و از دهه ۶۰ به بعد افزایش یافته است.

نمودار ۱۳: سیر ادب در فیلم‌ها

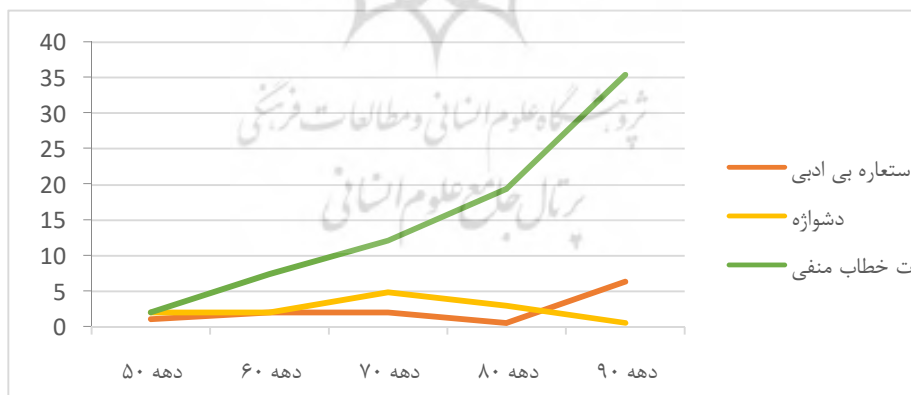
در کتاب‌های بررسی‌شده، در دهه ۵۰ صورت‌های خطاب منفی، دشواژه‌ها، و استعاره‌های بی‌ادبی کم‌تر شده و صورت‌های خطاب منفی و استعاره‌های بی‌ادبی از دهه ۶۰ به بعد بیشتر شده است. دشواژه‌ها تنها در دهه ۶۰ افزایش و از دهه ۷۰ به بعد کاهش داشته‌اند.

نمودار ۱۴: سیر ادب در کتاب‌ها

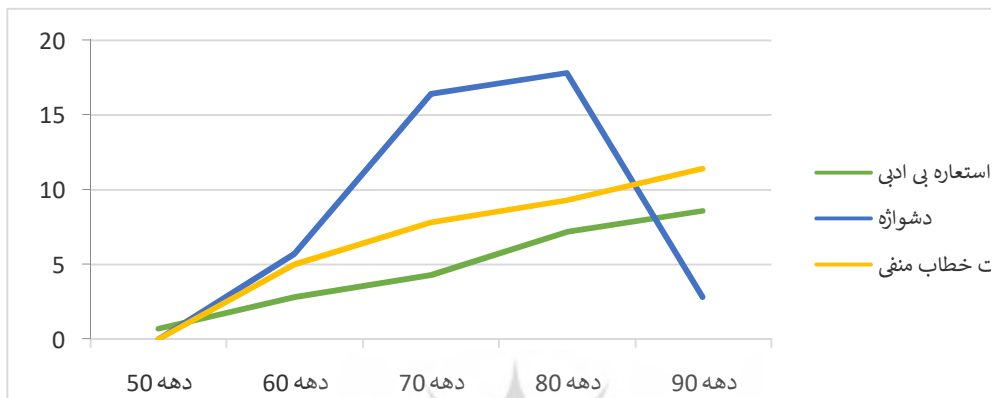
در بررسی روزنامه‌های پنج دهه، صورت‌های خطاب منفی روند افزایشی داشته است؛ به این صورت که از دهه ۵۰ تا دهه ۹۰ نمودار این متغیر، صعود چشم‌گیری داشته است. دشواژه‌های روزنامه‌ها نیز در دهه ۷۰، بیشترین میزان را داراست و پس از آن کاهش اندکی داشته است. در مورد استعاره‌های بی‌ادبی می‌توان گفت که تا دهه ۸۰ روند تقریباً ثابتی داشته است و پس از آن یک جهش در نمودار مشاهده می‌شود.

نمودار ۱۵: سیر ادب در روزنامه‌ها

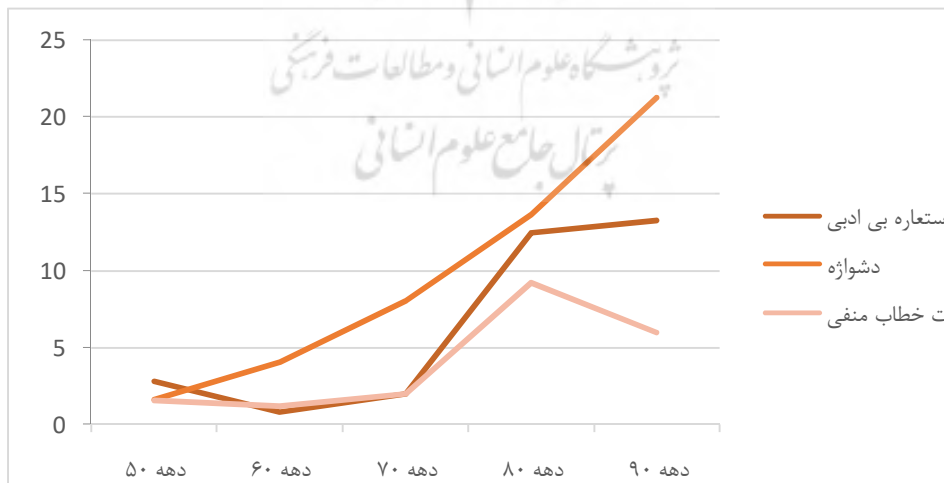
با مشاهده نمودار سخنرانی‌های دهه‌های مورد بررسی، این نتایج حاصل می‌شود که در طول این مدت استعاره‌های بی‌ادبی و صورت‌های خطاب منفی سیر صعودی

قابل توجهی داشته است. در مورد دشواژه‌ها شاهد روند افزایشی تا دهه ۸۰ هستیم. در دهه ۹۰ این میزان کاهش پیدا کرده است.

نمودار ۱۶: سیر ادب در سخنرانی‌ها

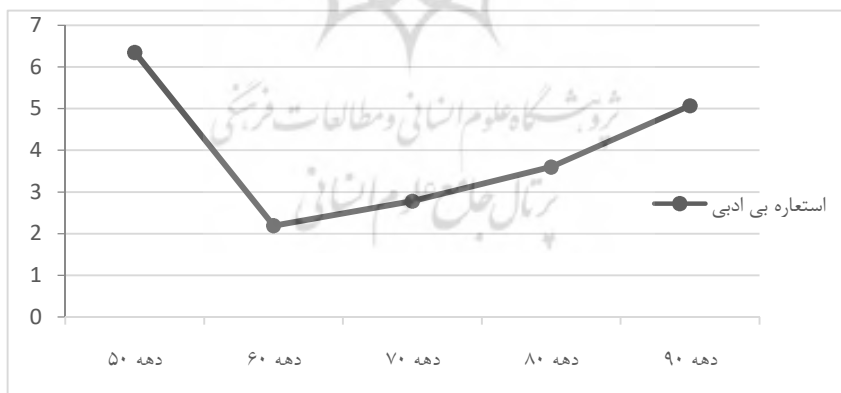
ترانه‌های دهه‌های مورد مطالعه نمایانگر آن است که کاربرد دشواژه‌ها و استعاره‌های بی‌ادبی در طی زمان پنج دهه، به میزان زیادی بیشتر شده است؛ در حالی که صورت‌های خطاب منفی روند معنی‌داری نداشته است اما میزان آن در دهه ۸۰ در بالاترین حد در پنجاه سال بوده است.

نمودار ۱۷: سیر ادب در ترانه‌ها

نتیجه‌گیری

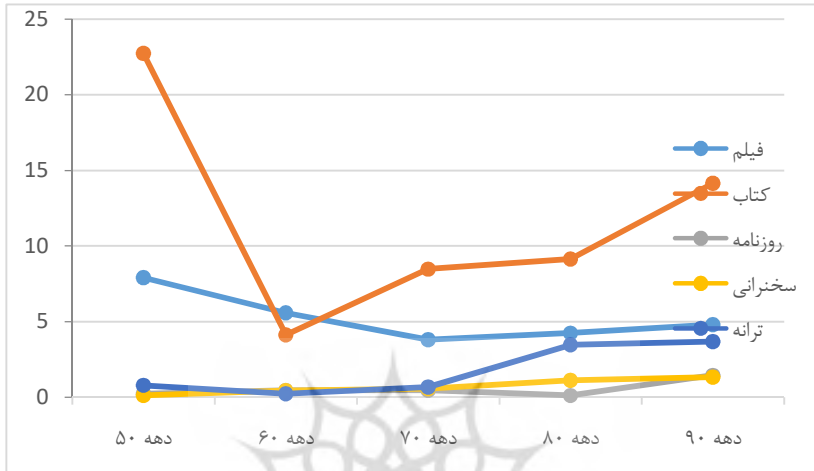
برخی معتقدند که «ادب» در جامعه فارسی‌زبان ایرانی نسبت به گذشته کاهش داشته است. به همین منظور در این پژوهش، با توجه به تغییرات و تحولات مهم سیاسی و اجتماعی در دهه‌های اخیر، به بررسی سیر تحول مفهوم «ادب» در پنج دهه گذشته پرداختیم تا به طور علمی و دقیق سیر تحول این مفهوم مهم را در جامعه به دست دهیم. یکی از حوزه‌های بسیار مهمی که «ادب» را می‌توان در آن بررسی کرد، زبان است. زیرا جامعه انسانی بدون زبان غیرممکن است؛ بنابراین، با بررسی زبان می‌توان به الگوهای شناختی و ذهنی افراد در حوزه ادب پی برد. شاخص‌ترین عنصر زبانی که این الگوی شناختی را باز می‌نماید، استعاره مفهومی است. با بررسی سیر تحول بسامد وقوع استعاره‌های بیانگر مفهوم «بی‌ادبی» در کل پیکره مورد بررسی در این پنج دهه، مشخص شد که در دهه ۵۰ ادب افزایش چشم‌گیری داشته؛ اما، از دهه ۶۰ تا به امروز میزان بی‌ادبی در جامعه سیر صعودی داشته است. در نتیجه، از دهه ۶۰ به بعد اعتقاد افراد جامعه به بی‌ادب‌تر شدن جامعه درست است. سیر تحول استعاره‌های بی‌ادبی را در نمودار زیر به وضوح می‌توان مشاهده کرد:

نمودار ۱۸: میانگین استعاره در کل پیکره پنجاه‌ساله

همان‌طور که در نمودار فوق مشخص است، از دهه ۶۰ تا دهه ۸۰ بی‌ادبی در جامعه به طور یکنواخت و صعودی افزایش یافته و در دهه ۹۰ افزایش بی‌ادبی بیشتر از قبل شده است.

اکنون سیر تحول بسامد وقوع استعاره‌های بیانگر «بی‌ادبی» را بر اساس نمودار زیر می‌توان در قسمت‌های متفاوت پیکره مشاهده کرد:

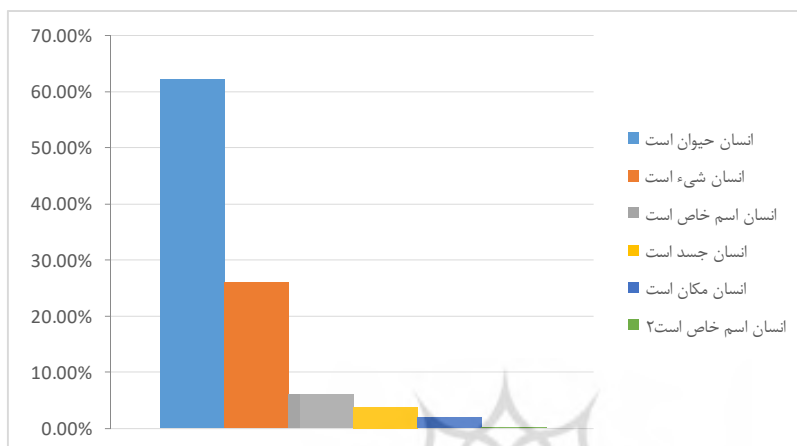
نمودار ۱۹: سیر استعاره‌های بی‌ادبی در پیکره پنجاه‌ساله

باتوجه به نمودار بالا، در همه بخش‌های پیکره افزایش بی‌ادبی از دهه ۶۰ به بعد و مخصوصاً در دهه ۹۰ مشهود است. در بخش کتاب و ترانه شاهد بیشترین افزایش بی‌ادبی در دهه ۹۰ هستیم.

در این پژوهش استعاره‌های بی‌ادبی را به انواعی تقسیم کرده‌ایم و بسامد وقوع هر نوع استعاره را به دست داده‌ایم تا مشخص شود که کدام نوع استعاره بالاترین و کدام نوع کم‌ترین بسامد وقوع را دارد. در زیر ابتدا نوع استعاره‌ها را و سپس نمودارهای بسامد وقوع و انواع آن‌ها را می‌آوریم:

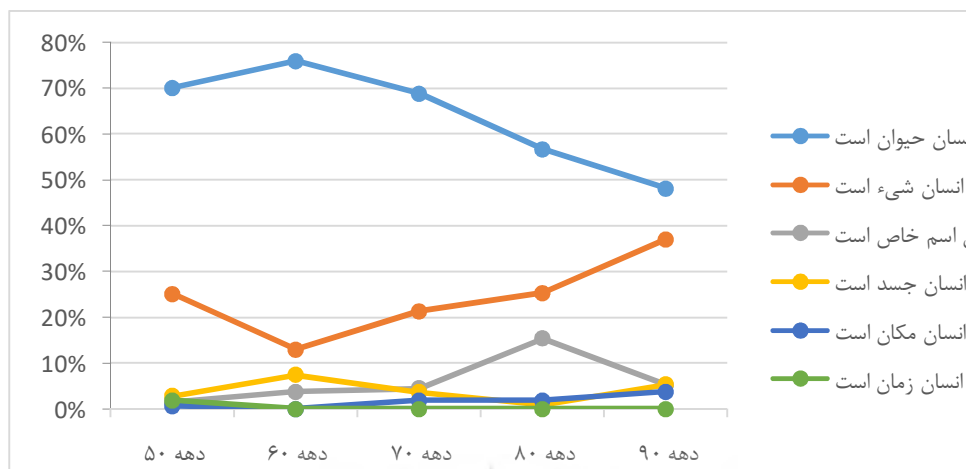
۱. انسان حیوان است.
۲. انسان شیء است.
۳. انسان زمان است.
۴. انسان مکان است.
۵. انسان اسم خاص است.
۶. انسان جسد است.

در نمودار زیر بسامد وقوع استعاره‌های ذکرشده را می‌توان مشاهده کرد:

نمودار ۲۰: میانگین انواع استعاره در پیکره پنج‌ساله

بر اساس نمودار فوق، استعاره «انسان حیوان است» در طی پنج دهه اخیر بیشترین بسامد وقوع را به خود اختصاص داده است. به عبارتی، نسبت‌دادن «انسان» به «حیوان» در جامعه فارسی‌زبان ایران بیشترین توهین به حساب می‌آید. کم‌ترین بسامد وقوع مربوط به استعاره «انسان اسم خاص است» است. البته، در این میان استعاره «انسان شیء است» هم درصد چشم‌گیری را داراست. در طی دهه‌ها می‌توان سیر تحول بسامد وقوع انواع استعاره را نیز در قالب نمودار زیر مشاهده کرد:

نمودار ۲۱: نوع استعاره کاربردی در پیکره پنجاهساله

در گذر این پنج دهه، با وجود این که استعاره «انسان حیوان است» بیشترین بسامد وقوع را داشته، این استعاره در حال کاهش و استعاره «انسان شیء است» افزایش داشته است. مابقی استعاره‌ها تقریباً به طور یک‌نواخت ادامه یافته‌اند؛ جز در مورد «انسان اسم خاص است» که در دهه ۷۰ افزایش داشته است.

جدول ۱: فهرست فیلم‌های برگزیده

سه فیلم منتخب دهه	دهه	نام فیلم
گوزن‌ها کندو سوته دلان	۱۳۵۹-۱۳۵۰	رگبار: ۵۱ تنگنا: ۵۲ دایره مینا: ۵۳ گوزن‌ها: ۵۴ کندو: ۵۴ سوته دلان: ۵۶ در امتداد شب: ۵۶ برزخی‌ها: ۵۹
ناخدا خورشید هامون عروس	۱۳۶۹-۱۳۶۰	دونده: ۶۳ باشو غریبه کوچک: ۶۴ خانه دوست کجاست: ۶۵ ناخدا خورشید: ۶۵ آنسوی آتش: ۶۶ هامون: ۶۸ مادر: ۶۸ گلنار: ۶۸ عروس: ۶۹
اعتراض عینک دودی روسری آبی	۱۳۷۹-۱۳۷۰	مسافران: ۷۰ از کرخه تا راین: ۷۱ ناصرالدین شاه آکتور سینما: ۷۱ روسری آبی: ۷۳ سفر به چزابه: ۷۴ خواهران غریب: ۷۵ لیلا: ۷۵ آژانس شیشه‌ای: ۷۷

		<p>طعم گیلاس: ۷۷</p> <p>اعتراض: ۷۸</p> <p>قرمز: ۷۸</p> <p>روبان قرمز: ۷۸</p> <p>عینک دودی: ۷۹</p> <p>شوکران: ۷۹</p> <p>باران: ۷۹</p> <p>زیر نور ماه: ۷۹</p>
<p>ارتفاع پست درباره‌ی جدایی نادر از سیمین</p>	<p>۱۳۸۹-۱۳۸۰</p>	<p>ارتفاع پست: ۸۱</p> <p>گاوخونی: ۸۱</p> <p>دوئل: ۸۲</p> <p>مارمولک: ۸۲</p> <p>یک تکه نان: ۸۳</p> <p>بید مجنون: ۸۳</p> <p>سنتوری: ۸۵</p> <p>درباره‌ی: ۸۷</p> <p>به رنگ ارغوان: ۸۸</p> <p>جدایی نادر از سیمین: ۸۹</p>
<p>نهنگ عنبر فروشنده بارکد</p>	<p>۱۳۹۵-۱۳۹۰</p>	<p>چ: ۹۲</p> <p>شیار ۱۴۳: ۹۲</p> <p>نهنگ عنبر: ۹۳</p> <p>دستفروش: ۹۵</p> <p>استراحت مطلق: ۹۳</p> <p>بارکد: ۹۴</p> <p>فروشنده: ۹۵</p>

جدول ۲: فهرست کتاب های برگزیده

کتاب های منتخب	توضیح	سال	نام کتاب / نویسنده	
جای خالی سلوج همسایه ها دایی جان ناپلئون	۱۰۰ هزار	۱۳۵۳	قصه های مجید/ هوشنگ مرادی کرمانی	۵۹-۵۰
		۱۳۵۸	جای خالی سلوج/ محمود دولت آبادی	
		۱۳۵۷	چشم هایش/ بزرگ علوی	
		۱۳۵۳	همسایه ها/ احمد محمود	
		۱۳۵۷	اصیل آباد/ محمدرضا سرشار	
		۱۳۴۹	دایی جان ناپلئون/ ایرج پزشکزاد	
		۱۳۵۷	شب هول/ هرمز شهدادی	
		۱۳۵۸	داستان یک شهر/ احمد محمود	
		۱۳۵۸	فیل در تاریکی/ قاسم هاشمی نژاد	
	۱۳۵۲	ابن مشغله/ نادر ابراهیمی		
سمفونی مردگان زنان بدون مردان زمین سوخته	۴۷۴ هزار	۱۳۶۸	کشتی پهلو گرفته/ سید مهدی شجاعی	۶۹-۶۰
	۹۵ هزار	۱۳۶۸	کلیدر/ محمود دولت آبادی	
	۵۵ هزار	۱۳۶۲	ثریا در اغما/ اسماعیل فصیح	
		۱۳۶۸	سمفونی مردگان/ عباس معروفی	
		۱۳۶۸	وجدان/ محمود حکیمی	
		۱۳۶۸	چهارده داستان/ علی حجتی کرمانی	
		۱۳۶۶	زمستان ۶۲/ اسماعیل فصیح	
		۱۳۶۸	زنان بدون مردان/ شهرنوش پارسی پور	
		۱۳۶۱	زمین سوخته/ احمد محمود	
	۱۳۶۲	گاوخونی/ جعفر مدرس صادقی		
دالان بهشت پریچهر بامداد خمار	۲۶۰ هزار	۱۳۷۴	بامداد خمار/ فتانه حاج سید جوادی	۷۹-۷۰
	۱۰۰ هزار	۱۳۷۸	باغ مارشال/ حسن کریم پور	
	۷۵ هزار	۱۳۷۹	روی ماه خداوند را ببوس/ مصطفی مستور	

	۵۷ هزار	۱۳۷۸	من او/ رضا امیر خانی	
		۱۳۷۳	یوزپلنگانی که با من دویده‌اند/ بیژن نجدی	
	۴۹ چاپ	۱۳۷۸	دالان بهشت/ نازی صفوی	
		۱۳۷۸	پریچهر/ مرتضی مودب‌پور	
		۱۳۷۸	یاسمین/ مرتضی مودب‌پور	
		۱۳۷۲	پنجره/ فهیمه رحیمی	
		۱۳۷۵	گلی در شوره‌زار/ نسرین ثامنی	
		۱۳۷۶	یک عاشقانه آرام/ نادر ابراهیمی	
چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم هم‌نوایی شبانه ارکستر چوب‌ها کافه پیانو	۱۵۰ هزار	۱۳۸۰	چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم/ زویا پیرزاد	۸۹-۸۰
	۱۵۰ هزار	۱۳۸۷	دا/ زهرا حسینی	
	۱۴۰ هزار	۱۳۸۰	شب سراب/ ناهید پژواک	
	۸۰ هزار	۱۳۸۱	سهم من/ پرینوش صنیعی	
	۶۳ هزار	۱۳۸۶	کافه پیانو/ فرهاد جعفری	
		۱۳۸۹	بار دیگر شهری که دوست می‌داشتم/ نادر ابراهیمی	
		۱۳۸۴	شطرنج با ماشین قیامت/ حبیب احمدزاده	
		۱۳۸۳	استخوان خوک و دست‌های جزامی/ مصطفی مستور	
		۱۳۸۹	نفحات نفت/ رضا امیرخانی	
		۱۳۸۰	هم‌نوایی شبانه ارکستر چوب‌ها/ رضا قاسمی	
		۱۳۸۸	نامیرا/ صادق کریمیار	
ته خیار آدم‌ها آن بیست و سه نفر		۱۳۹۳	ته خیار/ هوشنگ مرادی کرمانی	۹۵-۹۰
		۱۳۹۴	چقدر خوبیم ما/ ابراهیم رها	
		۱۳۹۳	آن بیست و سه نفر/ احمد یوسف زاده	
		۱۳۹۰	دختر شینا/ بهناز ضرابی زاده	
		۱۳۹۴	قاف/ یاسین حجازی	

	۱۳۹۱	قیدار/ رضا امیرخانی
	۱۳۹۳	آدم‌ها/ احمد غلامی
	۱۳۹۱	آفتاب در حجاب/ سید مهدی شجاعی
	۱۳۹۵	مدرسه یا قفس: بازتاب مدرسه در متون کهن و داستان‌نویسی معاصر/ محمد رضا رهبریان
	۱۳۹۳	دیوار/ علیرضا غلامی

جدول ۳: فهرست روزنامه‌های برگزیده

دهه	شماره روزنامه، تاریخ
۱۳۵۰-۱۳۵۹	شماره ۱۵۱۷۴-۱۳۵۵/۰۹/۰۷
	شماره ۱۵۴۴۵-۱۳۵۶/۱۲/۰۲
	شماره ۱۵۵۹۷-۱۳۵۷/۰۱/۱۸
	شماره ۱۶۰۳۷-۱۳۵۸/۱۱/۰۶
	شماره ۱۶۷۴۵-۱۳۵۹/۰۷/۱۰
۱۳۶۰-۱۳۶۹	شماره ۱۶۶۱۸-۱۳۶۰/۱۰/۱۴
	شماره ۱۶۷۸۶-۱۳۶۱/۰۵/۱۳
	شماره ۱۷۰۷۰-۱۳۶۲/۰۵/۰۸
	شماره ۱۷۳۱۰-۱۳۶۳/۰۳/۰۶
	شماره ۱۷۸۲۴-۱۳۶۴/۱۲/۰۶

	<p>شماره ۱۸۰۸۸ - ۱۳۶۵/۱۱/۰۴</p> <p>شماره ۱۸۳۰۰ - ۱۳۶۶/۰۵/۲۷</p> <p>شماره ۱۸۶۷۲ - ۱۳۶۷/۱۱/۰۴</p> <p>شماره ۱۸۹۳۲ - ۱۳۶۸/۱۰/۰۲</p> <p>شماره ۱۹۲۵۴ - ۱۳۶۹/۱۱/۱۳</p>
۱۳۷۹-۱۳۷۰	<p>شماره ۱۹۳۰۶ - ۱۳۷۰/۰۲/۰۱</p> <p>شماره ۱۹۶۲۱ - ۱۳۷۱/۰۳/۰۲</p> <p>شماره ۱۹۸۷۵ - ۱۳۷۲/۰۱/۱۵</p> <p>شماره ۲۰۲۷۳ - ۱۳۷۳/۰۶/۰۱</p> <p>شماره ۲۰۷۰۸ - ۱۳۷۴/۱۲/۰۲</p> <p>شماره ۲۰۷۳۱ - ۱۳۷۵/۰۱/۱۴</p> <p>شماره ۲۱۲۵۸ - ۱۳۷۶/۰۴/۰۱</p> <p>شماره ۲۱۳۸۸ - ۱۳۷۷/۰۴/۳۰</p> <p>شماره ۲۱۸۵۱ - ۱۳۷۸/۱۲/۰۱</p> <p>شماره ۲۲۱۳۷ - ۱۳۷۹/۱۲/۰۱</p>
۱۳۸۹-۱۳۸۰	<p>شماره ۲۲۴۳۲ - ۱۳۸۰/۱۲/۱۱</p> <p>شماره ۲۲۷۱۰ - ۱۳۸۱/۱۲/۰۳</p> <p>شماره ۲۲۸۱۱ - ۱۳۸۲/۰۶/۰۲</p> <p>شماره ۲۳۰۳۳ - ۱۳۸۳/۰۲/۰۲</p> <p>شماره ۲۲۳۰۶ - ۱۳۸۴/۰۱/۱۴</p> <p>شماره ۲۳۶۵۸ - ۱۳۸۵/۰۴/۰۱</p> <p>شماره ۲۳۸۷۴ - ۱۳۸۶/۰۱/۱۴</p> <p>شماره ۲۴۲۹۶ - ۱۳۸۷/۰۷/۰۲</p> <p>شماره ۲۴۶۷۰ - ۱۳۸۸/۱۱/۰۱</p> <p>شماره ۲۴۷۴۸ - ۱۳۸۹/۰۳/۰۳</p>
۱۳۹۷-۱۳۹۰	<p>شماره ۲۴۹۹۸ - ۱۳۹۰/۰۱/۱۶</p> <p>شماره ۲۵۵۳۳ - ۱۳۹۱/۱۲/۰۱</p> <p>شماره ۲۵۷۶۹ - ۱۳۹۲/۱۰/۰۱</p> <p>شماره ۲۵۹۴۵ - ۱۳۹۳/۱۱/۲۵</p>

شماره ۲۶۲۲۱ - ۱۳۹۴/۰۵/۱۵
شماره ۲۶۶۰۳ - ۱۳۹۵/۰۹/۲۰
شماره ۲۶۸۴۱ - ۱۳۹۶/۰۷/۲۲
شماره ۲۷۱۳۱ - ۱۳۹۷/۰۸/۰۲

جدول ۴: فهرست برگزیده سخنرانی‌های نخست‌وزیران و رؤسای جمهور

سال	نام سیاست‌مدار
۱۳۴۳ - ۱۳۵۶	امیرعباس هویدا
۱۳۵۷	شاپور بختیار
۱۳۶۰ - ۱۳۶۴	سید علی خامنه‌ای
۱۳۶۴ - ۱۳۶۸	سید علی خامنه‌ای
۱۳۶۸ - ۱۳۷۲	اکبر هاشمی رفسنجانی
۱۳۷۲ - ۱۳۷۶	اکبر هاشمی رفسنجانی
۱۳۷۶ - ۱۳۸۰	سید محمد خاتمی
۱۳۸۰ - ۱۳۸۴	سید محمد خاتمی
۱۳۸۴ - ۱۳۸۸	محمود احمدی نژاد
۱۳۸۸ - ۱۳۹۲	محمود احمدی نژاد
۱۳۹۲ - ۱۳۹۶	حسن روحانی
۱۳۹۶ - تاکنون	حسن روحانی

جدول ۵: فهرست ترانه‌های برگزیده

سال	نام ترانه/ خواننده	۵۹-۵۰
۱۳۵۴	همسفر/ گوگوش	۱
۱۳۵۵	طلوع از مغرب/ مارتیک	۲
۱۳۵۲	عروس ناز/ نسرین	۳
۱۳۵۵	حریر/ مارتیک	۴
۱۳۵۰	همسفر/ ستار	۵
۱۳۵۰	دشمن/ ستار	۶

۱۳۵۰	باج/ ستار	۷
۱۳۵۶	گرگ و بره/ شهرام شب‌پره	۸
۱۳۵۶	دروغگو/ شهرام شب‌پره	۹
۱۳۵۲	کویر/ ابی	۱۰
۱۳۵۴	پوست شیر/ ابی	۱۱
۱۳۵۴	نازی ناز کن/ ابی	۱۲
۱۳۵۶	سحر/ مهستی	۱۳
۱۳۵۶	نازی نازی/ مهستی	۱۴
۱۳۵۶	تو بزن تا من برقصم/ مهستی	۱۵
۱۳۵۸	مصلوب/ داریوش	۱۶
۱۳۵۰	به‌من نگو دوست دارم/ داریوش	۱۷
۱۳۵۶	سقوط/ داریوش	۱۸
۱۳۵۷	دیوار/ داریوش و فرامرز اصلانی	۱۹
۱۳۵۶	سال ۲۰۰۰/ داریوش	۲۰
۶۰-۶۹		
سال	نام ترانه/ خواننده	
۱۳۶۶	پریچه/ معین	۱
۱۳۶۵	طنناز/ معین	۲
۱۳۶۲	بمون با من/ شاهرخ	۳
۱۳۶۲	کولی/ شاهرخ	۴
۱۳۶۶	مخمل ناز/ لیلا فروهر	۵
۱۳۶۶	درخت گل/ لیلا فروهر	۶
۱۳۶۰	مشق/ حسن شماعی‌زاده	۷
۱۳۶۰	من فداتم/ حسن شماعی‌زاده	۸
۱۳۶۷	واویلا/ مرتضی	۹
۱۳۶۷	چی گفت/ مرتضی	۱۰
۱۳۶۷	عسل/ داود بهبودی	۱۱
۱۳۶۷	هوای خونه/ داود بهبودی	۱۲

۱۳۶۳	سرباز کوچولو/ عارف	۱۳
۱۳۶۳	خاموشی/ عارف	۱۴
۱۳۶۶	پریا/ شهرام شب‌پره	۱۵
۱۳۶۶	دلیم/ لیلا فروهر	۱۶
۱۳۶۳	بهار کجایی/ عارف	۱۷
۱۳۶۰	گل‌های خیس/ حسن شماعی‌زاده	۱۸
۱۳۶۲	آلونک/ شاه‌رخ	۱۹
۱۳۶۹	شانه‌هایت را برای گریه/ هایده	۲۰
۷۰-۷۹		
سال	نام ترانه/ خواننده	
۱۳۷۲	وعده/ لیلا فروهر	۱
۱۳۷۲	بازار مکاره/ لیلا فروهر	۲
۱۳۷۲	دو پرنده/ لیلا فروهر	۳
۱۳۷۹	ناصریا/ ناصر عبداللهی	۴
۱۳۷۹	ضیافت/ ناصر عبداللهی	۵
۱۳۷۴	مست چشات/ ابی	۶
۱۳۷۴	گریه نکن/ ابی	۷
۱۳۷۴	مهمونی/ ابی	۸
۱۳۷۹	گل آفتاب‌گردون/ گروه آریان	۹
۱۳۷۹	مسافر/ گروه آریان	۱۰
۱۳۷۵	آواره/ منصور	۱۱
۱۳۷۵	همه را می‌بخشم/ منصور	۱۲
۱۳۷۰	پول/ بلک کتس (گربه‌های سیاه)	۱۳
۱۳۷۰	بیابیا/ بلک کتس (گربه‌های سیاه)	۱۴
۱۳۷۰	باران/ امید	۱۵
۱۳۷۶	دختر بندری/ شهرام شب‌پره	۱۶
۱۳۷۶	دو راهی/ شهرام شب‌پره	۱۷
۱۳۷۹	بهانه/ طوفان	۱۸

۱۳۷۹	دیوار سکوت / طوفان	۱۹
۱۳۷۹	دل وحشی / طوفان	۲۰
سال	نام ترانه / خواننده	۸۰-۸۹
۱۳۸۶	بی تربیت / کیوسک	۱
۱۳۸۶	عشق سرعت / کیوسک	۲
۱۳۸۹	نفرت / هیچ کس	۳
۱۳۸۴	تو مستی / هیچ کس	۴
۱۳۸۴	بت / امید	۵
۱۳۸۵	خیانت / محسن چاووشی	۶
۱۳۸۵	تنها بودم / محسن چاووشی	۷
۱۳۸۴	بغض / تهی	۸
۱۳۸۶	بازم کلان / هیچ کس و رضا پیشرو	۹
۱۳۸۶	هویت من / یاس	۱۰
۱۳۸۵	سی دی رو بشکن / یاس	۱۱
۱۳۸۰	پرواز / گروه آریان	۱۲
۱۳۸۰	نامهربون / گروه آریان	۱۳
۱۳۸۲	گلابتون / سعید شهروز	۱۴
۱۳۸۲	ابلیس / سعید شهروز	۱۵
۱۳۸۷	جنجالی / منصور	۱۶
۱۳۸۴	اون با من / کامران و هومن	۱۷
۱۳۸۴	اگه عشق من تو نیستی / کامران و هومن	۱۸
۱۳۸۸	خانوم بدش میاد / مرتضی	۱۹
۱۳۸۷	رفیق جون جونی / شهرام شب پره	۲۰
سال	نام ترانه / خواننده	۹۰-۹۵
۱۳۹۵	بی شرف / علی صفر و امید طهماسبی	۱
۱۳۹۷	لعنتی / نیما شمس	۲

۱۳۹۶	پرپر زدم برات / حسین توکلی	۳
۱۳۹۷	دل دیوونه / مجید سلطانی	۴
۱۳۹۲	مغز در رفته / امیر تتلو	۵
۱۳۹۲	الو ۲ / امیر تتلو	۶
۱۳۹۴	گرگ / حسین، رضا پیشرو و امیر تتلو	۷
۱۳۹۱	تف / هیچ کس	۸
۱۳۹۵	فیروز / هیچ کس	۹
۱۳۹۳	نگفته بودی / امیر تتلو	۱۰
۱۳۹۱	وای چقد مستم من / ساسی	۱۱
۱۳۹۳	بعد من / ساسی	۱۲
۱۳۹۶	دافی جون / بلک کتس (گره‌های سیاه)	۱۳
۱۳۹۷	حال دلم خرابه / احسان ایزدی	۱۴
۱۳۹۷	زیر حکم / مجید خراطها	۱۵
۱۳۹۷	دعوا / امیر عباس گلاب	۱۶
۱۳۹۱	وقت رفتن / یاس	۱۷
۱۳۹۵	بی معرفت / شهاب مظفری	۱۸
۱۳۹۷	دیوار / مهدی احمدوند	۱۹
۱۳۹۷	گرداب / محسن ابراهیم‌زاده	۲۰

منابع

- احمدخانی، محمدرضا (۱۳۹۳) «بررسی جامعه‌شناختی عبارات خطاب در فارسی گفتاری محاوره‌ای»، زبان‌شناخت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال پنجم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۳، صص ۱-۱۸.
- ارباب، سپیده (۱۳۹۱) «بررسی و طبقه‌بندی دشواژه‌های رایج فارسی در تداول عامه»، پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی، ۲(۴)، صص ۱۰۷-۱۲۴.
- خدای‌مقدم، معصومه (۱۳۹۲) «طرح‌واره فرهنگی ادب و احترام و واژه‌ها و عبارات پرکاربرد مرتبط با آن در زبان فارسی از منظر نظریه ادب براون و لوینسون»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مشهد، دانشگاه فردوسی.
- راسخ‌مهند، محمد (۱۳۸۷) «نقش ساخت اطلاعی در ترجمه»، پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی، صص ۱-۱۸.
- راسخ‌مهند، محمد (۱۳۸۸)، درآمدی بر زبان‌شناسی شناختی: نظریه‌ها و مفاهیم، تهران، سمت.
- راسخ‌مهند، محمد و همکاران (۱۳۹۴) فرهنگ توصیف مکاتب زبان‌شناختی، تهران، علمی.
- شریفی مقدم، آزاده و وحیده ابوالحسنی‌زاده و سمیرا مجرد (۱۳۹۲) «سیر جنسیت‌زدگی در ادبیات داستانی معاصر در زبان فارسی»، مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، شماره ۱، صص ۱۰۵-۱۲۸.
- شریفی و دارچینیان (۱۳۸۸) «بررسی نمود زبانی تابو در ترجمه به فارسی و پیامدهای آن»، زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان (۱) ۱، صص ۱۲۷-۱۴۱.
- شعبانی، منصور و محمدمبین صراحی (۱۳۹۶) «خطاب‌های انسانی و استعاره‌های مبتنی بر نام حیوانات در زبان گیلکی: رویکردی شناختی»، دوره ۵، شماره ۱۴، خرداد و تیر ۱۳۹۶، صص ۶۹-۹۶.
- شیخ‌سنگ‌تجن، شهین و آزاده یوسفی‌گراکونی (۱۳۹۶) «بررسی و مقایسه جامعه‌شناختی عبارات خطاب در زبان فارسی و گیلکی»، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، سال اول - شماره دوم - بهار ۱۳۹۶، صص ۱-۶۱.
- صفوی، کورش (۱۳۷۴) نگاهی تازه به معنی‌شناسی، تهران، مرکز.
- صفوی، کوروش (۱۳۸۳) درآمدی بر معنی‌شناسی، چاپ دوم، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی.
- صفوی، کورش (۱۳۹۵) معنی‌شناسی، تهران، سوره.
- عقیلی، علی (۱۳۹۲) «بررسی استعاره در عبارات خطاب زبان فارسی گفتاری»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه پیام‌نور استان تهران.
- کوچش، زلتن (۱۳۹۳) مقدمه‌ای کاربردی بر استعاره، ترجمه شیرین پور ابراهیم، تهران، سمت.
- محمدی، محمد (۱۳۹۵) «تخطی از ادب در شبکه‌های اجتماعی فارسی‌زبانان»، پایان‌نامه کارشناسی

ارشد، دانشگاه بوعلی سینای همدان.

موسوی، سجاد و ابراهیم بدخشان (۱۳۹۵) «بررسی حسن تعبیر در زبان فارسی: رویکردی گفتمانی»، پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی، ۶ (۱۲)، صص ۵۵-۶۷.

مولودی، امیرسعید، غلامحسین کریمی‌دوستان و محمود بی‌جن‌خان (۱۳۹۴) «کاربست رویکرد پیکره‌بنیاد تحلیل الگوی استعاری در زبان فارسی: مطالعه حوزة مقصد خشم»، پژوهش‌های زبانی، سال ۶، شماره ۱، صص ۹۹-۱۱۸.

نغزگوی کهن، مهرداد (۱۳۹۴) «امکانات تکریمی ارجاعی در فارسی نو»، زبان فارسی در گذر زمان، تهران، کتاب بهار.

نغزگوی کهن، مهرداد و شادی داوری (۱۳۹۳) فرهنگ توصیفی زبان‌شناسی تاریخی، تهران، علمی.

Afful, J. B. A (2007) Address forms and variation among university students in Ghana. *Nordic Journal of African Studies*, 16(2), 179-196.

Aliakbari, M., & Toni, A (2013) The realization of address terms in Modern Persian in Iran: A sociolinguistic study. *Linguistik online*, 35(3).

Brown, P (1978) S, Levinson. 1978. "Universals in Language Usage: Politeness Phenomena", *Questions and politeness: strategies in social interaction*, 56-289.

Croft, William & Alan Cruse (2004) *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dadmehr, S., & Sharifi Moghaddam, A (2014) A Contrastive Analysis of Address Terms in Farsi and English. *International Journal of Basic Sciences & Applied Research*, 1, 34-74.

Goffman, E (1967) On face-work. *Interaction ritual*, 5-45.

Grice P (1989) *Studies in the ways with words*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Heine, Bernd, Claudi, Ulrike and Hunnemeyer, Friederike (1991) *Grammaticalization: A conceptual Framework*. Chicago: Chicago University Press.

Heylen, K., Tummers, J., & Geeraerts, D (2008) Methodological issues in corpus-based cognitive linguistics. In G. Kristiansen & R. Dirven (Eds.), *Cognitive sociolinguistics: Language variation, cultural models, social systems*(pp. 91-128) Berlin: Mouton de Gruyter.

Kövecses, Z (2010b) *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.

Lakoff, G., & Johnson, M (1980) *Metaphors we live by*. Chicago, IL: University of.

Lakoff, G., & Johnson, M (1990) *Metaphors we live by*. University of Chicago Press. [arMK, MW] (1999) *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought*.

Leech, G (1983) *Principles of pragmatics*. London, Longman.

Lobner, Sebastian (2002) *Understanding Semantic*. London, Arnold.

Moghaddam, A. S., Yazdanpanah, L., & Abolhassanzadeh, V (2013) *The*

- Analysis of Persian Address Terms Based on the Theory of Politeness. SKASE Journal of Theoretical Linguistics, 10(3).
- Nambakhsh G (2011) Address terms in Tehran Persian: Gender, politeness, and language, doctoral Thesis. Scotland: The University of Edinburgh.
- Norrby, C., & Wide, C (Eds.) (2015) Address practice as social action: European perspectives. Springer.
- Redfern, W. D (1994) Euphemism. The Encyclopedia of Language and Linguistics, 3, 1180-1181.
- Shibatani, M (2006) Honorifics.
- Ungerer, F., & Schmidt, H (1999) An Introduction to Cognitive Linguistics, 1996. London and New York.
- Warren, Beatrice (1992) What Euphemisms Tell Us about the Interpretation of Words. Studia Linguistica 2(46) 128-172.
- Yule, G. (1996) Pragmatics. Oxford university press.

